

מדריך למתפלל בחוץ

מתוך הספר היכון לקראת אלוקיך יעקב

טהרת הידיים

השו"ע כתב (סי' צב ס' ד) צריך לרחץ ידיו במים, אם יש לו. ואם אין לו, צריך לחזור אחריהם עד פרסה, והגי מלי פשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו, אבל אם צריך לחזור לאחוריו למקום מים עד מיל, חוזר. יותר ממיל אינו חוזר, ואם מתירא שיעבר זמן התפלה, ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מדי דמנקה: (ועי' לקמן סימן רל"ג).

המ"ב מוסיף שבדיעבד אינו חוזר ומתפלל (ס"ק יג). אם יחזר אחר מים ויצטרך בגלל זה לילך אח"כ יחידי או שלא יוכל להגיע למקום חפצו בעוד יום, אין צריך לחזור כלל (ס"ק טז). וכל זה דווקא כשודע שבודאי ימצא שם מים, אבל בספק אינו חוזר (ס"ק יז). אם הוא במקום שיש שם מנין, ואם יחזור אחר מים יפסיד את התפילה בציבור, כתב הב"ח דאף שיש שהות לזמן התפילה, אין צריך לחזור אחר מים, וינקה במידי דמנקה. ודעת הגר"ק (שיח תפילה שער ב סי' ה בהג"ה) דאף בבגדו יכול לשפשף. ויש הרבה פוסקים שסוברים שבק"ש תיכף שיגיע התחלת זמנה, אם אין לו מים, אזי ינקה ויקרא ולא ימתין למים (מ"ב ס"ק כא).

שיעור הזמן שצריך לחזור אחר מים ברוכב או נוסע ברכב

המ"ב כתב שהשיעור ברוכב כמו המרחק של מהלך ברגליו (ס"ק יז). וכ"כ שו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' יט; ח"ט סי' לז) שדווקא לעניין נטילת ידיים לסעודה משערים את המרחק לפי הזמן של ההליכה. מה שאין כן לנטילת ידיים לתפילה, וכן לתפילה בציבור, גם שכנוסעים ברכב (יש צד להקל שהנסיעה היא בגדר סכנת נפשות) משערים לפי המרחק של ההליכה ולא לפי הזמן של ההליכה. **הגר"ק** חולק (אשי ישראל פ"ח הערה ע) שברוכב ע"ג בהמה יש טירחא וקושי לכן משערים לפי מרחק ההליכה, אבל בנוסע במכונית שאין טירחא, משערים את המרחק לפי משך זמן הילוך מיל (מ"ב בסי' צ הערה 59 מהדורת "דרשו").

היסח הדעת מהידיים

דעת הר"ן (פסחים כה. ד"ה דילמא) שידיים שהסיוח דעת מהם אינם צריכים נטילת ידיים לתפילה. אולם הרמב"ם כתב (פ"ד הל' א-ג) שאחד מהדברים המעכבים את התפילה היא טהרת הידיים. טהרת הידיים כיצד רוחץ ידיו במים. והבית יוסף (סי' צב) למד מדבריו דבכל התפילות צריך לרחוץ ידיו אע"פ שאינו יודע להם שום לכלוך, כשם שהוא צריך ליטול ידיו לאכול פת.

השו"ע פסק כמו הרמב"ם (בס' ה-ז) וז"ל: רחץ ידיו שחרית והסיח דעתו, צריכים נטילה לתפלה. אם יש לו מים, אף על פי שאינו יודע להם שום לכלוף, ולא יברך. ואם אין לו מים מזמנים, אינו צריך לחזור ולטל:

העומד בתפלה, ונזכר שנגע במקום מטנף, די בנקיון עפר או צרורות, או מתכף ידיו בפתל. מקום מטנף, הינו מקומות המכסין באדם לפי שיש בהם מלמולי זעה וכן אם חפף הראש: הגה:

וְלָכֵן אָסוּר לְגַעַע בְּמִקְוֹמוֹת אֱלוֹי בְּשַׁעַה שְׁעוֹמְדִים בְּתַפְלָה אוֹ עוֹסֵק בְּתוֹרָה (כָּל בּוֹ) וְכֵן בְּצוֹאת הָאֲנָן וְהָאָף¹ כִּי אִם עַל יְדֵי בְּגָד (מִהָרִי"ל).

האם לברך על נטילת ידיים לתפילה ?

הרמב"ם כתב (הלכות ברכות פ"ו ה"ב) כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לק"ש בין לתפילה מברך.

דרכי משה (ס"ק ג) מביא את הרא"ש (תשובות כלל ד ס"א) שאם נטל ידיו לתפילה, אם לא עשה צרכיו - אין צריך לברך על נטילת ידיים, שלא תקנו ברכה אלא בשחרית. ומהר"י אבוהב מדייק מדברי הרא"ש שאם נגע בבשר מטונף שבגוף האדם או בטינוף היוצא מגופו, אזי צריך לברך על נטילת ידיים כשרוצה להתפלל. אבל אם נגע בטיט וידיו מלוכלכות אין צריך לברך. וסמ"ק כתב שאף שידיו מלוכלכות בצואה, אינו מברך על נטילת ידיים. בסוף דבריו כתב דברי משה שהמנהג שלא לברך על נטילת ידיים אף כשעושה צרכיו מיד אחר זה. וגם הבית יוסף פסק סב"ל.

השו"ע (ס' צב ס' ה) כתב שלא יברך. וכן פסק הרמ"א וז"ל: וְאֶפְלוּ הָיָה יְדָיו מְלֻכְלוֹת וְנוֹטְלָן לְתַפְלָה, אֵינוּ מְבָרְךְ .

שער אישה

כתב **השו"ע** (סי' עה ס' ב) שער שער שָׁל אִשָּׁה שֶׁדָּרְכָה לְכִסּוֹת, אָסוּר לְקִרְוֹת פְּנֵיהָ: (הגה: אֶפְלוּ אִשָּׁתוֹ) אֲבָל בְּתוֹלוֹת שֶׁדָּרְכָן לִילָף פְּרוּעוֹת הָרֹאשׁ, מִתָּר: הגה: וְהִ"ה הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁל נָשִׁים שֶׁרְגִילִין לְצִאת מַחוּץ לְצִמְתָן (בית יוסף בָּשֵׁם הַרְשָׁב"א) וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁעַר נְכָרִית, אֶפְלוּ דָרְכָה לְכִסּוֹת.

המ"ב (ס"ק י) כתב שנשים שדרכם לילך בגילוי הראש בשוק כדרך פריצות, אסור להתפלל ולקרוא כנגדם. ילקוט יוסף (סי' עה בס"ק ה) והלכה ברורה חולק (ס"ק י) כתבו שמקומות שהדבר מצוי שנשים נשואות עוברות על דין תורה, והולכות בגילוי הראש, מותר לקרוא ק"ש כנגדן, שמכיוון שהדבר מצוי ורגילות הן ללכת כן, אין לחוש יותר להרהור עבירה כשהן לפניו בשעה שקורא ק"ש.

קול באישה

השו"ע כתב (בס"ג) יֵשׁ לְזָהָר מְשַׁמֵּיעַת קוֹל זֶמֶר אִשָּׁה בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע הגה: וְאֶפְלוּ בְּאִשְׁתּוֹ, אֲבָל קוֹל הָרְגִיל בּוֹ אֵינוֹ עֲרֻה (בית יוסף בָּשֵׁם אֶהֱל מוֹעֵד וְהַג"מ).

טהרת המקום

צואה ללא ריח ברשות אחרת

כתב **השו"ע** (סי' עט ס' ב) הִיָּתָה בְּמִקְוֹם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ נְמוּף עֲשָׂרָה, אוֹ שְׁהִיָּתָה בְּבֵית אֲחָד וְהוּא בְּבֵית אֲחֵר, אֶפְלוּ הִפְתַּח פְּתוּחַ (שאז כאילו שהפתח נעול כי הוא נמצא ברשות אחרת, ולפיכך דינה כצואה בעשית) וְיוֹשֵׁב בְּצִדָּהּ וְרוֹאֶה אוֹתָהּ, אִם אֵין לָהּ רִיחַ, יָכוֹל לְקִרְוֹת, דְּכִינּוֹן שְׁהִיא בְּרִשּׁוֹת

¹ כתב המ"ב (ס"ק ל) הגר"א מקיל בזה וכ"כ בשערי תשובה בשם מור וקציעה להקל בצואת האף אבל צואת האוזן נחשבת למקומות המכוסים. והגרא"ל שטיימן אמר בשם החזון איש שמכניס ידו לתוך האוזן או האף, דינו כנוגע במקומות המכוסים וצריך נטילת ידיים.

אֶתְרַת (שהוא מקום מיוחד לעצמו) קָרִינָן בֵּיה שְׁפִיר וְהִיא מְחַנֵּף קְדוֹשׁ לְהָרָא"ש. אֲבָל לְהַרְשֵׁב"א דוֹקָא
כְּשֶׁאִינוּ רוֹאָה² אוֹתָהּ³, וְאִם יֵשׁ לָהּ רִיחַ לֹא מְהַנִּיא הַפְּסָקָה וְלֹא שְׁנוּי רְשׁוּת (רמב"ם), וְיֵשׁ אוֹמְרִים
דְּכִי הִיכִי דְהַפְּסָקָה מוֹעֵלֶת לְצוֹאָה עֲצָמָה, הִכִּי נִמְי מוֹעֵלָה לְרִיחַ רַע שְׁלָה (רבינו יונה והרא"ש).

הרחקה ממי רגלים

כתב השו"ע (סי' עז) אָסוּר לְקָרוֹת כְּנֶגֶד מֵי רְגָלִים, עַד שְׁיִטִּיל לְתוֹכָן רְבִיעִית מֵיִם⁴, וְאִזּוּ מִתָּר. וְלֹא
שָׁנָא עַל גְּבִי קְרָקַע, לֹא שָׁנָא בְּכָלִי, וּבְלִבְד שְׁלֹא יֵהָא עֲבִיט הַמְיָחַד לְהֵם. וְדִין עֲבִיט ע"ל סִמָּן פ"ז
לֹא שָׁנָא הָיוּ הֵם בְּפָלִי תְחִלָּה, וְנִתְּנָן עֲלֵיהֶם מֵיִם, לֹא שָׁנָא הַמֵּיִם בְּכָלִי תְחִלָּה. רְבִיעִית שְׁאָמְרוּ, לְמֵי
רְגָלִים שֶׁל פְּעַם אַחַת. וְלִשְׁל שְׁנֵי פְעָמִים שְׁנֵי רְבִיעִיּוֹת, וְלִשְׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשָׁה: הַגָּה: וְכֵן לְעוֹלָם.

המ"ב (ס"ב ב) מסביר - לפי התורה אין אסור לקרות רק כנגד עמוד של קילוח בלבד, ואחר
שנפל על הארץ אין איסורו רק מדברי סופרים. ולכן הקילו חז"ל שיכול לבטלם ע"י רביעית מים,
ואפילו היו המי רגלים מרובין, ולפ"ז אינו מועיל הרביעית מים אלא דוקא כשאין מסריחין, אבל
אם ידוע שהם מסריחין דאז אסור מד"ת לקרות נגדם, אין מועיל רביעית, אלא צריך שירבה
עליהן מים לבטל הסרחון.

קטטר

כתבו ילקוט יוסף (סי' עו בס"ק כה) וְהַלְכָה בְרוּרָה שְׁמֵי שִׁישׁ לוֹ חוּלִי בְּדַרְכֵי הַשֶּׁתֵּן, וּמַחֲמַת כֵּן
שְׁמוּ לוֹ הַרּוּפָאִים צִינּוּר מִיּוֹחַד שְׁדַרְכּוֹ נוֹטְפִים מִי רְגָלִיו לְתוֹךְ שְׁקִית (קטטר), מוֹתָר⁵ לוֹ לְקָרוֹא ק"ש
וְלִהְתַּפְּלָל וְלִבְרֹךְ וְלִהְנִיחַ צִיצִית וְתַפִּילִין, וּבְלִבְד שֶׁהִיוּ בְּגַדֵּי הַעֲלִיוֹנִים נְקִיִּים וְאִין בְּהֵם רִיחַ רַע.

ואם מרגיש שיוצאים ממנו מי רגלים, יפסיק עד שיכלו המי רגלים לצאת ממנו, ואח"כ
ימשיך. ואם אינו מרגיש כלל ביציאת מי הרגלים מגופו, רשאי לקרות ק"ש ולהתפלל, ואינו צריך
לבדוק בכל פעם אם יוצאים ממנו מי רגלים.

הגריש"א (אשי ישראל פ' נב סעיף יט) שאם הקטטר עשוי כולו או חלקו מגומי צריך לכסותו⁶, אך
אם עשוי מפלסטיק אין צריך לכסותו וכ"כ בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כז) (מובא במ"ב סי' פז
ס"ק ד מהדורה "דרשו"). וילקוט יוסף (סי' עו בס"ק יז) כתב שהשוכב בבית חולים ויש כלי עם י רגלים
ולכלוך, יכסה את הכלי באיזה מכסה מלמעלה, ואז יוכל להתפלל וקרוא ק"ש, והוא שלא יהיה
ריח רע נודף מהכלי.

² בביאור הלכה (ד"ה או שהיה סומא) משמע דבכל אדם אזלינן בתר ראייתו ביום. אולם בשו"ת אור לציון (חלק אורח חיים ח"א ס' ט) תמה על זה, שלפי זה יהיה דין קצר רואי עדיף מדין סומא לגמרי דאזלינן ביה בתר ראיית אדם בינוני. ולכן כתב שבאדם קצר רואי אזלינן בתר אדם בינוני. וכ"כ הלכה ברורה.

³ כתב הבית יוסף נראה לי כדברי הרא"ש ז"ל עיקר ומיהו לכתחילה טוב להיזהר כדברי הרשב"א. הלכה ברורה (ס"ק ז) כתב שבק"ש יחזור ויקרא ובתפילה יעשה תפילת נדבה עם תנאי.

⁴ י"א דבעינן דוקא בכת אחת דאל"ה קמא קמא בטיל (מ"ב ס"ק ג). הלכה ברורה מתיר בדיעבד (שלא בכת אחת) אם אין לו מים אחרים. וילקוט יוסף (סי' עו בס"ק יג) כתב אשם הסתפק אם הטיל עליהם רביעית מים או לא, לדינה ניתן להקל.

⁵ יש מחלוקת אחרונים בשעה שהמים שותתין ואינו מרגיש האם זה נחשב כנגד העמוד. ויש ספק נוסף האם מי הרגלים שותתין בפועל עכשיו מכיוון שאינו מרגיש, ולכן אין להפקיע חיוב דאורייתא של ק"ש ותפילה משום ספק שמא באותה שעה יהיו המים שותתים ממנו. ועוד בתשובה של האדמו"ר מליובאוויטש (שערי הלכה ומנהג ח"א אות לה) שמי הרגלים הבאים ישר מן הכליות, אין להם דין מי רגלים כלל. יעויין שם.

⁶ ראה עיון בנושא כיסוי של גרף של רעי.

מי רגלים של חיות - בתלמוד הירושלמי (ברכות פ"ג ה"ה) אסרו לקרוא ק"ש כנגד מי רגלים של חמור הבא מן הדרך. וכך פסק השו"ע (סי' עט ס' ו). ומ"מ מותר לקרוא ק"ש כנגד מי רגלים של שאר בהמה חיה ועוף, כל שאין ריח יוצא מהם (ילקוט יוסף בסי' עו' בס"ק יב והלכה ברורה).

הרחקה מצואת אדם

כתב השו"ע (סי' עט ס' א) היתה צואת אדם מאחריו, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח, אפילו אם יש לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שיכלה הריח למי שמרית. ומלפניו צריך להרחיק מלא עיניו, אפילו בליילה או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סי' קס"ח בית יוסף בשם הר"י) שאינו רואה אותה צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראותה ביום, ואם הוא מצדו, דינו כמלאחריו: הגה: שליח צבור המתפלל, וצואה בבית הכנסת או בבית שמתפלל שם, אפילו הוא לאחריו, בכל הבית צריך לשותק עד שיוציאנה, מאחר שמוציא רבים ידי חובתן, ואי אפשר שלא יהא אחד מן הקהל בתוך ד' אמות של הצואה (הגהות מרדכי התדשים פ' תפלת השחר) נמי שמתו). .

צואה באלכסון (לא היתה מן הצד ממש, כשמטה ראשו יכול לראותה)

המגן אברהם (ס"ק ב) כתב שדינו כלפניו. אליה רבה (ס"ק ה) דחה את המ"א וכתב שדינו כלאחריו שכל שאינו רואה בהשקפה בלא מכוון לא הוי מלפניו וכ"כ הט"ז (סי' עו ס"ק ב). הלכה ברורה כתב שיש להקל בזה כל שאי אפשר בעניין אחר. ילקוט יוסף (סי' עו בס"ק ט) כתב שאם היתה הצוה מן הצדדים, אם אינה נראת ממש, והוא רחוק ממה ארבע אמות, רשאי להקל, ואפילו בצדדים שלפניו. ומ"מ אם יכול להפנות גבו אל המקום שהצואה שם עדיף שיעשה כן.

אשפה

כתב השו"ע (ס' ח) אסור לקרות פנגד אשפה שריחה רע. המ"ב (ס"ק ט) כתב שדינה כצואת אדם וע"כ צריך להרחיק ממנה כמלא עיניו, ואפילו אם ידוע לו שאין בה צואה ומי רגלים, והוא מן התורה. זה הכלל: כל ריח רע הבא מדבר המסריח, כיוצא באלו שנתפרשו שיש לו עיקר, מרחיקין ממנה כדין צואת אדם, דבכלל "והיה מחניך קדוש" הם, כלומר, שאם מגיע אליו הריח רע, אין מחנהו קדושה ואסור לקרות (לבוש). כתבו ילקוט יוסף (בסי' עו' בס"ק יח) ושארית יוסף (ס"ק ד) שפח אשפה שנמצא ברחובות, בימי הקיץ שיש בו ריח רע, אין לברך או ללמוד קרוב אליו. אך בימי החורף או בזמן שאין נודף ממנו ריח רע, יש מקילים לברך ברכות השחר או ללמוד כנגד הפח. אבל אם הפח עשוי ממתכת או מפלסטיק, ויש חשש שהפסולת נדבקה בגופו, וזורקים לשם טיטולים של תינוקות, שאז דינו כגרף של רעי, ואסור לקרות ק"ש או שאר דברים של שבקדושה כנגדו, אפילו אם אין נודף ממנו ריח רע. אבל אם לא נבלעה הפסולת בפח, כפי שהדבר מצוי כיום ברוב פחי האשפה המצויים, אם אין יוצא ממנו ריח רע, מותר לקרות כנגדו. ויש מחמירים בזה בכל אופן, ולכן טוב שיעבור לצד השני של הדרך, באופן שפח האשפה לא יהיה כנגדו בשעה שמברך או מתפלל בדרך.

צואת חיות

צואת פלב וחוזר, אם נתן בהם עורות, מרחיקים מהם כמו מצואת אדם. ואם לאו, דינם כדין צואת שאר בהמה חיה ועוף, שאין צריך להרחיק מהם אם אין בהם ריח רע, ואם יש בהם ריח רע, דינם כמו צואת אדם (שו"ע סי' עט ס' ד).

צוואת תתול ונמקה, ונבלה מסרתת, דינמ פצואת אדם. (שו"ע ס' ה). ושאר חיות (כגון אוגרים, תוכים וכו') - אם יש בהם ריח רע דינמ כצואת אדם.

צואת תרנגולים ההולכים בפית, דינמ פצואת פהמה תיה ועוף. אכל הלול שלקהם, יש בו סרחון, ודינו פצואת אדם (שו"ע ס' ז).

ילקוט יוסף (סי' עו בס"ק יב) במקום שיש צואה ואינו יודע אם היא צואת אדם או של כלבים, תולין במצוי, שאם מצוים כלבים יותר, תולין בכלבים ומותר לקרוא קריאת שמע ולברך כנגדה. ומי רגלם שהם בתוך כלי, ואין ידוע אם הם מי רגלים או שאר מים, כיוון שאינו יכול לבדוק הרי קורא מספק, דהוי ספיקא דרבנן ולא גזרו אלא בודאן ולא בספיקן.

הלכה ברורה כתב (ס"ק י) אם יש ריח רע בביה"כ מחמת ביוב וכו' ניתן להקל ע"י שירססו בושם שינטרל את הריח הרע.

מה הדין בדיעבד בחפילה במקום צואה?

השו"ע (סי' פא) ה"ה קורא וראה צואה פנגדו⁷, ילף פדי שיזרקנה מאחריו ארבע אמות. ואם אי אפשר, פגון שיש לפניו נהר או דבר אחר המעכב, ילף פדי שיניחנה לצדדין ד' אמות, ואינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. ולה"ר יונה אם ה"ה במקום שה"ה לו לתת אל לבו שיש שם צואה, צריך לחזור לראש. המ"ב (ס"ק יג) כתב שמ"מ לדינא נראה שאין להחמיר בדיעבד.

לסיכום:

א. **אם התפלל ומצא צואה בתוך ד' אמותיו:** אם במקום שיש חשש שימצא שם צואה, אזי צריך לחזור ולקרוא ולברך. ואם במקום שאין חשש שימצא שם צואה אזי תפילתו תפילה (שו"ע סי' עו ס' ח).

ב. **אם התפלל ומצא צואה מחוץ לד' אמותיו:** אם במקום שיש חשש שימצא שם צואה, אזי ישנה מחלוקת של הרשב"א ורבינו יונה. והשו"ע פסק להקל (שאם כבר התפלל - אזי אין צריך לחזור. ואם הוא עדיין בתוך התפילה - אזי יחזור למקום שפסק). ואם במקום שאין חשש שימצא שם צואה אזי תפילתו תפילה לכו"ע ויחזור למקום שפסק (שו"ע סי' פא ס' ב).

צואת קטן

קטן שהגיע לגיל שבו קטנים אחרים יכולים לאכול כזית דגן בשיעור זמן של אכילת פרס של אדם גדול, אפילו אותו קטן לא אכל דגן מעולם, צריך להרחיק מצואתו ומימי רגליו כמו גדול (כ"כ השו"ע סי' פא). כתב הלכה ברורה שבדיעבד יצא י"ח. וטוב להחמיר ולחזור בלא ברכות. וטוב להחמיר אפילו אם הקטן בן יומו. ויש אומרים שלא נכון לקרא ק"ש כנגד ילד קטן שיש לחוש שאינו נקי.

בית הכסא

שו"ע בס' א: אסור לקרות פנגד בית הכסא ישן, אפלו פנו מן הצואה. ויראה לי דהינו פשאין לו מחצות, אכל אם יש לו מחצות, אף על פי שיש בו צואה קורא פנגדו בסמוך, ואינו חושש, אם אין מגיע לו ריח רע.

⁷ המגן אברהם (ס"ק ד) מסביר שהשו"ע מדבר שהצואה לא בתוך ד' אמות שלו.

אבל המ"ב (ס"ק ה) כתב שהרבה מן האחרונים שחולקין גם בזה וטעמם דס"ל דכיון דהמחיצות מיוחדות לקבל צואה כמו צואה דיינינן להו, וכגרף של רעי לקמן בסימן פ"ז דאסור אפילו אין בו ריח רע. וס"ל דצריך להרחיק מהמחיצות ד"א ולפניו כמלא עיניו אפילו פינו ממנו הצואה ואין בו ריח רע. ולכן צריך לזהר שלא לקרות ולהתפלל ולדבר בד"ת בחצר כנגד בית הכסא כמלא עיניו אע"פ שהוא סגור ואי אפשר לראות הצואה שבו, ולכן נכון לזהר כשעושה סוכה בחצר שיעשה בעניין שלא יהיה מכוון מחיצות בית הכסא נגד פתח הסוכה כשהיא פתוח דאז יהיה צריך לזהר בזה בעת שהוא מדבר ד"ת ושאר דברי קדושה. וכן אם יש נגד חלון ביתו בית הכסא והחלון פתוח והוא עומד בביתו ופניו כלפי בית הכסא נכון לזהר מלדבר אז דברי תורה. ומ"מ לעת הדחק יש לסמוך להקל אם אין מגיע לו ריח רע דאיכא ספק ספיקא (היינו הב"י והב"ח בסימן זה דמתירן במחיצות גבוהות עשרה והרא"ש בסימן ע"ט ס"ב דמתיר אפילו בצואה כשהוא ברשות אחרת אף דרואה אותה) ובעוצם עיניו לכו"ע מהני בכה"ג. עוד כתבו האחרונים דמה דאנו מחמירין במחיצות בה"כ לדונם מבחוץ כצואה דווקא במחיצות שאינם נעשים אלא בשביל בית הכסא כגון שעשה בחצר חדר מיוחד לזה, אבל אם בנה במחיצה של בית שהסמיכה לאותה מחיצה אע"פ שאותה מחיצה הוא מחיצה של בה"כ ממש, אין על אותה מחיצה דין בה"כ לעניין זה, ומותר לקרות אפילו בסמוך כיון שאין המחיצה מיוחדת לבה"כ לבד.

כתב הלכה ברורה שהספרדים ועדות המזרח שקבלו עליהם הוראת מרן השו"ע נהגו כפי שפסק השו"ע ומ"מ נכון להחמיר שלא יקרא כנגדו אם המחיצות אינן גבוהות עשרה טפחים, והאשכנזים נהגו להחמיר כמו המ"ב. ומ"מ אף למנהג האשכנזים הרוצה להקל אפילו מלפניו, כל שהיו המחיצות בגובה עשרה טפחים, יש לו על מה שיסמוך.

כתב ההלכה ברורה שרבותינו הפוסקים האריכו לדון בעניין בתי הכסא שבזמנינו, שאחר עשיית הצרכים המים שוטפים ומנקים היטב את האסלה, אם יש להם דין בית הכסא, ולדעת רבים מפוסקי זמנינו כיון שהצואה נשארת שם עד שקם ממקומו ושוטף את האסלה, יש להחמיר בהם כשאר בית הכסא. וכן מנהג ישראל להחמיר בזה אפילו שלא להרהר בתוכם בדברי תורה.⁸

סיר לילה

כתב המ"ב (ס"ק יג) בבתים שיש בתוכם כסאות קטנים נקובים לצורך הילדים שבבית, צריך להיזהר שיהיו מכוסים בבגד בשעת ק"ש ודברי תורה אע"פ שאין בהם צואה או שיוציאם מהחדר שמדבר שם דברי קדושה,⁹ בפרט אם הקטן רגיל ללכלך הכסא בעת שהוא נפנה שאז לכו"ע יש עליו שם בית הכסא אף בעת שהוא נקי. וילקוט יוסף (קיצור שו"ע סי' פד ס' כג) מקל יותר וכתב שתינוק היושב על סיר של תינוק, ובגדיו משולשלים למטה ואין נראה שום דבר מן העביט, קרינן בה והיה מחניך קדוש, כיון שמכוסה. ועביט חדש אין שום איסור לקרות כנגדו דברים שבקדושה.

⁸ אע"פ שאסור להרהר בדברי תורה בבית הכסא ובבית המרחץ, מ"מ מותר להרהר בדברי תורה בבית הכסא ובבית המרחץ כדי להינצל איסור הרהור אישה וכדומה. שהרהור בדברי תורה במקום מטונף הוא מדרבנן, וכדי להינצל מאיסור חמור יותר מותר לעבור על איסור קל יותר (ילקוט יוסף קיצור שו"ע סי' עו ס"ק טו).

⁹ יש להיזהר מאוד בקדושת הספרים, ומי שאינו נוהר בקדושתם, כגון שנותן גרף של רעי באותו חדר שהספרים שם, לצורך הילדים הקטנים, וריח רע מגיע בכל החדר שהספרים שם, עליו נאמר שגופו נעשה מחולל על הבריות, ועליו נאמר "כי דבר ה' בזה" (באור הלכה סי' פג בד"ה אין הגרף תחת הנקב, ילקוט יוסף קיצור שו"ע סי' עו ס' ג).

מים סרוחים

כתב השו"ע (סי' פו) מים סרוחים או מי משרה, ששורין בהן פשתן או קנבוס צריך להרחיק מהם כמו מן הצואה.

וכתב המ"ב (ס"ק ג) שר"ל לפניו כמלא עיניו, ולאחריו ד"א ממקום שכלה הריח. כתב הא"ר והובא בפמ"ג במרתפות היין שיש ריח רע מעופש וקץ, ביה אסור לקרות ק"ש, וה"ה כל כה"ג. המ"ב (סי' עט) מביא כלל בשם החיי אדם - שדבר שטבעו ריח רע כגון עטרן (נפט) וכדומה מותר, ולא נקרא צואה אלא מה שנסרח מחמת עיפושו וכ"כ בספר מנחת שמואל. וכ"כ ילקוט יוסף (סי' עו בס"ק יד).

ריח זיעה - הורה הגר"ק (נקיות וכבוד בתפילה תשובה עב) שמותר לומר דברים שבקדושה אף אם מריחים ריח של זיעה.

קיא - כתב המ"ב (סי' עו ס"ק כא) בשם חידושי רבי עקיבא איגר בשם הנזירות שמשון, דאין צריך להרחיק ממה שהאדם מקיא אף שהוא מאוס (דווקא אם אין ריחו רע, אבל אם ריחו רע דינו כצואה וצריך להרחיק ממנו כמלוא עיניו, מ"ב מהדורת "דרשו").

דם - מותר לקרוא ק"ש או להתפלל או לברך כנגד דם, בין דם היוצא מהפצע בין דם נידה, ואין להחמיר בזה כלל (הלכה ברורה).

מבואות מטונפות

תניא כותיה דרב חסדא היה מהלך במבואות המטונפות לא יקרא ק"ש, ולא עוד אלא שאם היה קורא ובא, פוסק. לא פסק מאי? אמר ר' מיאשה בר בריה דריב"ל עליו הכתוב אומר "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו [בהם]" (יחזקאל כ, כה). ר' אסי אמר "הוי מושכי העון בחבלי השוא" (ישעיה ה, יח) (פרש"י חבלי שוא¹⁰ שאינם חזקים, אלא נוחים להינתק. הן מושכין העון על עצמם, אף זה ע"י דבור בעלמא הוא נענש). רב אדא בר אהבה אמר מהכא "כי דבר ה' בזה" (במדבר טו, לא) ואם פסק מה שכרו? אמר ר' אבהו עליו הכתוב אומר "ובדבר הזה תאריכו ימים" (דברים לב, מז) (ברכות כד:). וכ"כ השו"ע בסי' פה.

צינור ביוב

הגרשו"א (אשי ישראל פ' נא הערה נט) התיר להתפלל ליד צינור ביוב משום שאינו עשוי לקבל צואה, אלא משמש רק כמעבר ולא נחשב עביט, ואין חילוק מאיזה חומר עשוי. הגר"ק (נקיות וכבוד בתפילה, תש' פא) חולק וכתב שבצינורות חרס צריך להיזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדן. ושו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו ס' יז) סובר שצריך להרחיק מהצינור ד' אמות, כי מלוכלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או כשעשוי ממתכת הוא בולע, שענינו רואות שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בלוע וספוג בכלוך, ולא כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר. ומ"מ אם מכסה את הצינור בבד מועיל, ואפילו אם צבעו חשוב ככיסוי (מ"ב מהדורה "דרשו").

כתב ילקוט יוסף (קיצור שו"ע סי' עו ס"ק טז) יש אומרים שאם צינורות הביוב נמצאים ברשות אחרת (כגון שרואה אותם דרך חלון כנגדו), מותר להתפלל ולקרוא ק"ש כנגדם. אבל אם הצינורות נמצאין באותה רשות, צריך לצובעם בצבע או להקיפם בקרטון או קיר גבס. ויש מקילים בזה אף

¹⁰ תוס' (בר"ה בחבלי) פירש שבחינם מושכים עליהם עון, כי טוב היה דלא היו מקיימין אותו כלל.

שהצינור גלוי. ואף שהעיקר להלכה להקל בזה, מ"מ כשיש צינור של ביוב בבית הכנסת או בסוכה, נכון להקיפו בקרטון או בקיר גבס באופן שהצינור לא יראה. ויש להקל בזה בפרט כשהצינור ברשות אחרת ונראה דרך החלון. ונכון לסגור את החלון בשעת התפילה.

חולה

שו"ע (שם בס"ו) חולה, מתפלל אפלו שוכב על צדו¹¹, והוא שיכול לכוון דעתו. ואם אי אפשר לו להתפלל, מפל מקום יתרה בלבד¹² שצאמר: אמרו בלבבכם על משפכם (תהלים ד, ה), (בית יוסף בשם א"ח ופסקתא).

כתב המ"ב (בס"ק כ) זקן שאינו יכול לעמוד, יישב במקומו ויתפלל. ואם יכול לעמוד במקום הכריעות כדי שיהיה כורע מעומד, יעמוד שם. ולכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יט) שחולה שקשה לו לעמוד זמן רב בתפילת ראש השנה ויום הכיפורים יתחיל ברכת אבות בעמידה, וימשיך כך כמה שיוכל ואת השאר ימשיך בישיבה.

נשיאת משא (תיק) על כתפיו בשעת התפילה

כתב השו"ע (בס"י צו ס' ה) הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפילה, פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל; ד' קבין, מניחם על גבי קרקע, ומתפלל (מ"ב שמשוי של ד' קבין אם הם עליו מבטלים כונתו). שיעור ד' קבין לדעת הגר"ח נאה הוא 5.5 ק"ג, ולדעת החזו"א הוא 9.6 ליטר (במידה ולא במשקל).

מקום התפילה

הרמב"ם כתב (פ"ה ה"ז) לא יעמד במקום גבוה שלשה טפחים (דכל הפחות משלוש נחשב כארעא סמיכתא) או יותר ויתפלל. ולא על גבי מטה ולא על גבי ספסל ולא על גבי כיסא. ה"ה בגנין גבוה אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות שהוא שעור הבית, הרי הוא כעליה ומתפלל בו. וכן אם ה"ה מקף מחצות מפל רוחותיו אף על פי שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות מתפלל בו מפני שאין גבוהו נפר שהרי חלק רשות לעצמו.

אבל כתב רבינו מהר"י אבוהב תניא לא יעמוד על גבי מטה וכו' ואח"כ כתב ולא על גבי מקום גבוה. הבית יוסף מדייק מלשונו של מהר"י אבוהב שמכיוון שהוא לא כלל את שני הנושאים בפסקה אחת, בא להודיענו שלא יתפלל על גבי מטה או ספסל או ע"ג כלי אפילו שלא גבוהים שלושה טפחים, לפי שיש לחוש לטירדא, שהוא טרוד שמא יפול, ואז לא יתכון בתפילתו. הבית יוסף כתב בסוף דבריו שאנו אין לנו אלא דברי הרמב"ם ז"ל דאסר בגבוה ג' טפחים.

¹¹ דווקא צידו מכיוון שאין לקרוא ק"ש כששוכב פרקדן, דהיינו כששוכב על גבו או פניו (שו"ע סי' סג א'). אם שוכב על גבו וראשו מורם ע"ג כריות, או שראש המיטה מורמת, הורה הגרשז"א (נשמת אברהם או"ח סי' סג) וכ"כ הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא סי' סג) שאינו נקרא פרקדן מכיוון שגדר פרקדן הוא ששוכב ופניו כלפי מעלה. וכן גם שוכב בכיסא נוח, אינו נקרא פרקדן.

¹² אפשר שהוא יוצא י"ח בהרהור בדיעבד, ואין צריך לחזור ולהתפלל אפילו אם הבריא בזמן התפילה, מאחר שאנוס הוא עתה. אבל ק"ש חייב לחזור ולקרוא. ואם אינו יכול לכוון דעתו בתפילה, יקרא ק"ש לברה אם אפשר, לפי שכוונת ק"ש אינה אלא פסוק ראשון ובקל יוכל לכוון (מ"ב בס"ק כא).

השו"ע פסק (בסי' צ ס' ב) כמו הרמב"ם וז"ל שצורך מקום גבוה שאמר ג' טפחים. הנה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות, הרי הוא פעליה ומתר להתפלל בו. וכן אם הנה מקף מחצות, אף על פי שאין בו ד' על ד' מתר להתפלל בו, שאין גבוהו נפר פיון שחלק רשות. ובס' א' כתב השו"ע המתפלל לא יעמד לא על גבי מטה, ולא על גבי כיסא, ולא על גבי ספסל (הגה ואפלו אין גבוהין ג' - בית יוסף בשם מהרי"א), ולא על גבי מקום גבוה.

ומדברי השו"ע משמע שבכיסא שנמוך מג' טפחים מותר לכתחילה (ב"ח וט"ז). הרמ"א דקדק מדברי השו"ע שמכיוון שרק בס' ב' הביא הסבר למקום גבוה ובסעיף א' הזכיר כיסא ומטה בנפרד ממקום גבוה, לכן אסור בכיסא או מיטה שנמוכים מג' טפחים. וכ"כ כף החיים (אות ג') שנראה שמר"ן מסכים להרמ"א אף שלא כתבו. וכ"כ הלכה ברורה.

הרמ"א בסי' תריד בס' ב' כתב שמותר לעמוד על כרים וכסתות של עור (ביום הכיפורים), ומ"מ המחמיר תבוא עליו הברכה. והמ"ב בס"ק ט' כתב שבמה דברים אמורים, שלא בשעת תפילת שמונה עשרה, אבל בשעה שמתפלל תפילת שמונה עשרה אסור לעמוד ע"ג כרים וכסתות אפילו אין של עור, משום שנראה כמתגאה אם יעמוד אז על כרים וכסתות, ואפילו אין גבוהים ג' טפחים, אבל מותר לעמוד כשהוא איש מצונן על מעט עשבים להפסיק בין הקרקע. וכ"כ כף החיים (אות כא) וכ"כ אשל אברהם וסיים שמותר לעמוד על שאר דברים חוץ מן כרים וכסתות, אפילו בשעה שמתפלל י"ח, אם אינו גבוה ג' טפחים מן הארץ.

בשו"ת תעלומות לב (ח"ג בליקוטים סי' יד) דן האם מותר להתפלל במקום שנהגו להניח לוחות ארוכים על רצפת ביהכ"נ ועל מנת עליהם להתפלל כדי להגן מפני הקור, וכתב דשרי לעשות כן. וילקוט יוסף (בהערות) גם התיר מהטעם שאין טפח בלוחות, וליכא בעיתותא וטירדה, ועוד דכיוון עשויים להגן מפני הקור, והרי התירו לחולה אפילו בגבוה ג' טפחים, והכל חולים מפני הקור. וכיו"ב התיר בחיי אדם (כלל כב אות ד) להתפלל על מחצלת עבה.

כתב ה"ר מנוח (ספר המנוחה תפילה פ"ה ה"ז) שאם כוונתו להשמיע לציבור, אפילו על גבי כיסא וספסל מותר. וכ"כ בספר אהל מועד, מהר"י אבוהב, הכל בו, רבינו ירוחם. אבל בעל הלכה ברורה בס"ק ה' כתב שניתן להקל כאשר הש"ץ עומד על מקום גבוה ג' טפחים כדי להשמיע לציבור, אבל אסור לו לעמוד על מטה או כיסא וכו' מפני שמתירא שמא יפול ולכן אינו יכול לכוון כראוי. ובתוספתא דברכות (פ"ג הי"ז) כתוב שאם היה זקן או חולה מותר להתפלל על גבי מקום גבוה (שקשה להם לרדת מעל המטה).

בס' א' כתב השו"ע המתפלל לא יעמד לא על גבי מטה וכו', ולא על גבי מקום גבוה, אלא אם כן הנה זקן או חולה, או שהנה פונתו להשמיע לציבור.

המ"א (בס"ק ג') כתב שעכשיו נהגו שהמקום שהש"ץ עומד הוא עמוק משאר בית הכנסת משום ממעמקים קראתיך ה' וכ"כ בגמרא יורד לפני התיבה - ההוא דנחית.

תפילה בחוץ

כתב השו"ע (בסי' ה) לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך, ולבו נשבר.

המ"ב כתב שעדיף להתפלל בבית שאין בו חלונות מאשר בשדה (ס"ק י). לפי הזוהר יש להתפלל דווקא בבית. ועוברי דרכים לכולי עלמא מותרים להתפלל בשדה ומ"מ כשיש שם אילנות, טוב יותר שיעמוד שם ביניהם ויתפלל¹³, אם אין קשה עליו איחור דרכו, דמקום צנוע הוא קצת ע"י האילנות (ס"ק יא). וכשמתפלל בשדה צריך להקפיד שהמקום יהיה נקי מצואה או טינוף (מ"ב בסי' צט בס"ק ה).

כתבו ילקוט יוסף (סי' צ בס"ק יב) והלכה ברורה שמקום מוקף מחיצות בלא תיקרה, כגון חצר בית כנסת וכיוצא בזה, מותר להתפלל שם אפילו לכתחילה, וכך פשוט המנהג להתפלל ברחבת הכותל המערבי שהוא מוקף מחיצות ואין שם תקרה מכיוון שבהר המוריה אימת קדושת המקום עליו (תוס'), וה"ה לרחבת הכותל המערבי (שו"ת מעשה אברהם ס' כה). כתב הגר"ק (נקיות וכבוד בתפילה עמ' קצג) שאין עדיפות להתפלל במקום הסגור והמקורה שע"י הכותל, כיון שכולו מקום הקבוע לתפילה.

לצערנו כאשר בתי הכנסת סגורים וצריך להתפלל בחוץ, כאשר אין ברירה עדיף להתפלל במקום שיש בו מחיצה אחת לפחות, כדי שלא יפסיקו אותו עוברים ושבים.

כתב הלכה ברורה שאם מתפלל מחוץ לבית הכנסת כשעומד בצד כותל מערב של בית הכנסת, יתפלל כשפניו כלפי המזרח. ואם עומד בצד כותל צפון או דרום של בית הכנסת, עדיף שיפנה פניו לצד מזרח וצידו כלפי בית הכנסת. איסור תפילה אחורי ביהכ"נ הוא דווקא בשעה שהציבור מתפללים שמונה עשרה ואף הוא מתפלל שמונה עשרה. ויש מחמירים בזה אפילו שלא בשעה שהציבור מתפללים שמונה עשרה. והלכה כדעה הראשונה.

כתב השו"ע ואם הוא אָנוס שְאִינוּ יָכֹל לְבֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, יִכּוֹן לְהִתְפַּלֵּל בְּשָׂעָה שֶׁהַצְּבוּר מִתְפַּלְּלִין (רמ"א - וְהו"ה בְּנֵי אֲדָם הַדְּרִים בְּיִשׁוּבֵי, וְאִין לְהֵם מְנִין, מְפֹל מְקוֹם יִתְפַּלְּלוּ שְׁחֲרִית וְעֶרְבִית בְּזִמְן שֶׁהַצְּבוּר מִתְפַּלְּלִים (סמ"ג)).

כתב השו"ע בס' טז ההולך בדרך, והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים ב', צריך לילך שם ולאחריו צריך לחזור עד מיל פְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל ב'. המ"ב בס"ק ג כתב שדווקא בדרך ההולכת לפניו צריך ד' מילין שבלא"ה יצטרך לבסוף לילך לשם, אבל לצדדיו דינו כמלאחריו. ובס"ק נב כתב שהיושב בביתו דינו כמלאחריו. וסעיף זה הוא תוכחה מגולה לאותן האנשים שהם בעיר ומתעצלים לילך לביהכ"נ להתפלל מנחה ומעריב. כתב הלכה ברורה שהיושב בביתו דינו כמי שביהכ"נ נמצא מלאחריו, דהיינו שאם ביהכ"נ רחוק מביתו עד מיל חייב ללכת לשם להתפלל בציבור. ויש מחמירים בזה (כף החיים בס"ק קז בשם שו"ת בנין עולם, חלק או"ח ס' ג) אפילו ביהכ"נ רחוק מביתו יותר ממיל, ורק כשביהכ"נ נמצא מחוץ לעירו מרחק מיל או יותר, אין צריך ללכת לשם כדי להתפלל בציבור.

המ"ב בס"ק נב כתב שא"צ לילך בלילה בדרך בשביל מנין (כלומר שאין צריך לחזור אחר מנין בערבית). ועל זה כתב הלכה ברורה (בירור הלכה בס"ק לא) ומ"מ בזמנינו שאין חשש סכנה כלל בלילה, אפשר שאף המ"ב יודה שאין לחלק בזה.

¹³ שכן מצינו שכתוב ביצחק "ויצא יצחק לשוח בשדה", ונקטה התורה דווקא לשון "לשוח", שהסתיר עצמו בין השיחים בשעת התפילה.

השו"ע בס' כא-כג כתב

כא צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר, ודבר קבוע כגון ארון ותבה, אינם חוצצים. (ולא חשיב חציצה רק בדבר גדול שגבהו י' ורחבו ד', אבל דבר קטן לא חשיב הפסק (אבודרהם וארחות חיים בשם הראב"ד)) וכן בעלי חיים אינם חוצצים, ואפלו אדם אינו חוצץ: הגה: ולי נראה דבעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ, וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דנפל טעות בפסחים.

כב ויש מי שאומר שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחוש לדבריו.

כג הבגדים המצירים, אף על פי שאינן בולטות, אין נכון להתפלל כנגדם, ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כתל מציר, יעלים עיניו: הגה: ולכן אסור גם כן לצור ציורים בפסחים שמתפללים מהם, שלא תבטל הפונה (מדיכ ריש פרק כל הצלמים) אבל בגדים שמציר עליהם דברי תפלות, אפלו לישב עליהם בבית הפנסת אסור (תשובת הרא"ש ס"ב ק"ל ה').

כתב המ"ב בס"ק סג-סד שכאשר המקום דחוק כגון שמתפללים בעשרה באיזה חדר וא"א לכל אדם לעמוד בלי חציצה לכותל, אל יעכב התפילה בשביל זה לילך לחדר אחר להתפלל (מפני שזה רק למצווה מן המובחר ולית בה איסורא) ומ"מ יעצים עיניו או יתפלל מתוך סידור ולא יביט לחוץ כדי שלא יבוא לידי ביטול כוונה ע"י דבר חוצץ. הפרי מגדים והמגן גיבורים פסקו שאם החציצה היא מחוץ לד' אמותיו שרי.

הקשה המ"א (בס"ק לו) מדוע נהגו להתפלל לפני הסטנדר שמניחים עליו סידורים והוא גבוה י' ורחב ד', ואין לומר שצורך תפילה הוא, שהרי שולחן ותיבה נמי צורך תפילה הוא ואפ"ה לא שרי אלא בקבועים. ובשו"ת חבלים בנעימים (ח"ד ס' א) כתב שהחציצה היא דווקא כאשר מתפלל כשעיניו פתוחות, מה כאשר עיניו סגורות זה לא נחשב חציצה. וביסודי ישורון הוסיף שחוצץ זה דווקא כשעומד כנגדו דבר שאין דרכו להיות שם, אז מחשבותיו מתבלבלות. מה שאין כן כאשר עומד שם דבר שדרכו להיות שם או שיש בו צורך כדעת התוס'. המ"ב בס"ק סו שלפי הט"ז שבכל דבר שלצורך התפילה אפילו הוא גדול הרבה, אינו חשוב הפסק כגון השולחן שבבית שמניחין עליו סידור. ולכן נהגו בביהכנ"ס שיש לפני כל אחד סטנדר שמניחין עליו הסידורים אע"פ שגבוה עשרה ורחב ד'. ובספר מנחת אהרן (כלל טו אות ה') שאם שלא מטלטלים אותם ממקום למקום, אע"פ שאינם מחוברים בארץ, ואפשר לטלטל אותם, כיוון שאין עשויים לטלטל אותם הוה להו ככלי עץ העשוי לנחת וחשיב כקבוע. וע"כ נהגו האשכנזים ואין נזהר בדבר, בפרט בביהכנ"ס שאי אפשר לזהר ולצאת מלפני הסטנדר לחוץ, שאז היה רעש ובלבול בתפילה, וכן הקילו בזה אף הנזהרים.

כתב הלכה ברורה שיש אומרים שאין להחמיר אלא בדבר גדול וחשוב שיש בגובהו י' טפחים וברוחבו ד' טפחים, אבל בדבר קטן יש להקל. ויש מחמירים אף בדבר קטן, ונכון לחוש לדבריהם. ומ"מ המנהג בכל המקומות להקל אפילו לכתחילה להתפלל בביהכנ"ס סמוך לשולחן או סטנדר שמניחים עליהם את הסידור, וכן סמוך לספסלי בת הכנסת. ויש מקלים כל שהדבר שחוצץ בינו לבין הקיר נמצא רחוק ממנו יותר מארבע אמות. אם אי אפשר בנקל למצוא מקום שאין דבר חוצץ בינו לבין הקיר כדי להתפלל, ומחמת שמחפש מקום כזה יצטרך להתעכב קודם תפילתו, או יצטרך ללכת למקום אחר, רשאי להתפלל מיד, ואין צריך להחמיר שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. ומ"מ יעצום עיניו או יסתכל בסידור כדי שלא יבטל מכוונתו מחמת

אותו דבר שלפניו. ויש להקל מין הדין להתפלל גם כשיש בעלי חיים בינו לבין הקיר.
והאשכנזים מחמירים בזה לעניין בעלי חיים, וטוב שאף הספרדים יחמירו בזה.

הארות/הערות למייל jacovha5@gmail.com

ניתן להוריד ספרים ומאמרים בנושא התפילה באתר

<https://jackob-library.netlify.app/>